

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Tárgy: Női ruha és kalap szerzői jogi védelme

Ügyszám: SzJSzT – 37/22.

I. A megkereső által feltett kérdések

- 1. Nyilatkozzon a szakértő, hogy a keresetlevél mellékleteként F/3. alatt csatolt fotón lát ható ruha, illetőleg kalap rendelkezik-e olyan egyéni eredeti jelleggel, amely alapján szerzői jogi védelem alatt áll. Nyilatkozzon a szakértő arra, hogy a fényképen látható nem teljes alakos fényképen látható ruharészlet elegendő-e ahhoz, hogy annak egyéni eredeti jellege megállapítható legyen. Ha igen, nyilatkozzon arra, hogy az alperesi honlapon (1/F/S.) és közösségi oldalon (1/F/7.) közzétett fotó megvalósít-e szerzői jogi jogsértést, figyelemmel arra, hogy a képkivágás a ruhából kevesebbet mutat.*
- 2. Nyilatkozzon a szakértő amennyiben erre kompetenciája kiterjed - hogy egy ilyen fotón annak reklám célra történő felhasználása esetén a fotón szereplő szerzői mű alkotójának fizetendő díj összegére a [...] forint eltúlzottnak vagy a kialakult gyakorlatnak megfelelő összeg-e. Határozza meg, hogy közösségi oldalon, illetőleg honlapon történő reklám célú felhasználás esetén egy a perbeli fényképhez hasonló minőségű fotó milyen felhasználási díjért cserébe használható fel jogszerűen. Nyilatkozzon, hogy a Hungart díjtájékoztatója e körben iránymutató lehet-e.*
- 3. A szakvélemény kialakítása során a felperes 30., az alperes 31. sorszámom nyújtott be feltenni indítványozott kérdéseket illetőleg észrevételeket. A szakértő szakvéleménye elkészítése során ezekre is legyen figyelemmel.*

II. Az eljáró tanács szakértői véleménye:

1. Jogszabályi és szakirodalmi háttér

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást”, az eljáró tanács a Megkereső megkeresése és a rendelkezésre bocsátott iratainak áttekintése alapján hozta meg a jelen szakvéleményét.

1.1. A szerzői művek

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) 1. § (1) és (3) bekezdései alapján szerzői mű minden olyan, az irodalom, a tudomány és a művészet területére eső alkotás, amely rendelkezik a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni és eredeti kifejezésmóddal. „A (szerzői) alkotás és a (szerzői) mű szinonimák azt jelzik, hogy nem a szellemi tevékenységet, hanem annak eredményét, a művet védi a törvény”¹, amennyiben az megfelel a fogalomba foglat két konjunktív feltételnek. Az Sztj. 1. § (3) bekezdése tisztázza azt is, hogy a védelem nem függ mennyiségi,

¹ Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2020. 86.

minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől sem.

Az Szt. 1. § (6) bekezdése jogszabályi szinten is rögzít, hogy valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgy a szerzői jogi védelemnek, hiszen ezek kifejezésmódjában még nem tud megjelenni a szerzőre jellemző egyéni és eredeti jelleg, és „valamely megalkotott, ebből következően eredeti gondolatszövedék csak akkor élvezhet szerzői jogvédelmet, ha azonosítható módon kifejezték.”²

Az Szt. 1. § (2) bekezdése példalozó felsorolásban rögzíti a leggyakrabban előforduló műtípusokat. Ezek közül a jelen ügyben az o) pont szerinti ipari tervezőművészeti alkotás bír jelentőséggel. Az eljáró tanács itt megjegyzi, hogy az Szt. 1. § (2) bekezdés i) pontja alapján a fotóművészeti alkotás felhasználása is lehetett volna a megkeresés tárgya, de mivel erre nem vonatkoznak a feltett kérdések, így e tekintetben a Szakértői Testület nem tudott állást foglalni.

1.2. Kifejezésmód és ötlet

A kifejezésmód egyénisége kapcsán a Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) több szakvéleménye is követi azt az egységes szakértői álláspontot, hogy a szerzői művé váláshoz „elegendő az, hogy a műben az egyéni jelleg valamilyen minimuma megnyilvánuljon, azaz ne legyen teljesen meghatározva a körülménynek vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak.”³ A művé váláshoz szükséges egyéni kifejezésmód tehát a szerző azon szellemi képességén múlik, hogy az adott tartalmat milyen gondolati struktúrába foglaltan közli, a saját egyéniségének jellemzői, sajátosságai megmutatkoznak-e az adott művön.

Az Európai Bíróság a Cofemel-ügyben⁴ hozott döntésében ezzel összefüggésben kifejti, hogy „ahhoz, hogy a művet eredetinek lehessen tekinteni, egyszerre szükséges és elegendő az, hogy az alkotója személyiségét tükrözi, valamint annak szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre. Amennyiben viszont a teljesítmény megvalósulását olyan műszaki megfontolások, szabályok vagy kötöttségek vezérelték, amelyek az alkotási szabadság gyakorlásának nem engedtek teret”, abban az esetben a művé váláshoz hiányzik az eredetiség feltétele. Emellett kitér a Bíróság döntésében arra is, hogy mű fogalom „szükségszerűen magába foglalja a kellő pontossággal és objektivitással azonosítható teljesítmény létét”.

Az ötlet tehát önmagában nem elég a szerzői jogi védelemhez, „az ötlet az alkotó folyamat kezdetén álló mozzanat”⁵. Ebből következően egy ötlet olyan alkotóelem, amiből számtalan mű sarjadhathat, amiket a kifejezésmódbeli sajátosságok fognak egyéni és eredeti jellegűvé, megkülönböztethetővé tenni.

Az Európai Bíróság a Brompton-ügyben⁶ arra is felhívta a figyelmet, hogy ha egy alkotás alkotóelemeinek „kifejeződését azok technikai funkciója határozza meg”, akkor az ötlet megvalósítását szolgáló különböző módok köre olyan korlátozott lehet, hogy az ötlet és a kifejeződés összekeverednek, a szerző alkotói szabadsága pedig az egyéni és eredeti jelleg eléréséhez túl szűkkörű lesz.

1.3. Az ipari tervezőművészeti alkotás

² Gyertyánfy i.m. (1. l.j.) 29.

³ SZJSZT-18/2004., 24/2004.; 19/2005.

⁴ C-683/17., EU:C:2019:721, 30-34.;

⁵ SZJSZT-41/2004.

⁶ C-833/18.; EU:C:2020:461 27-34.

„Az ipari tervezőművészet valamely termék külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított terve, modellje, amely alapján ipari gyártástechnológiával állítják elő a termékeket, s áruként (nem műtárgyként) hozzák forgalomba. Az ipari tervezőművészeti tárgyak külső megjelenése – például formatervezési mintaoltalom vagy védjegyoltalom mellett – állhat szerzői jogi védelem alatt is. Ennek feltétele, hogy a tárgyak művészeti szemszögből egyéni, eredeti jelleggel rendelkezzenek.”⁷

Ugyanakkor, ahogy arra a Cofemel- és a Brompton-ügyekben az Európai Bíróság is utal, az alkotás terét szűkíthetik „a dizájn tárgy használati funkciója, technikai adottságai, ergonómiai követelmények, továbbá az adott iparágra jellemző kialakítási ötletek és stíluselemek. Az iparági jellemzőkre, mint korlátozó tényezőkre további példákat találhatunk a divatiparban. A divatipar termékei (például ruhák, kiegészítők) is élvezhetnek szerzői jogi jogvédelmet, de jellemzően ez az oltalom csak »szűk értelemben« áll fenn. Ebben az állandóan változó iparágban egy korábban még egyéni, eredeti jellegű megoldás később gyakran »már csak ötlet« szintjén mozoghat, beszűkítve az alkotás terét.”⁸

Itt is érdemes utalni arra, hogy az alkotás eredetiségének megállapításához az Európai Bíróság joggyakorlata szerint pontos és objektív azonosíthatóságra van szükség, tehát valami olyan sajátosságra, ami egyrészt a szerzőre jellemző, másrészt az azt értő és a laikus közönségnek is egyértelmű. Ám a „pontosság és objektivitás előírt követelményének nem felel meg az olyan azonosítás, amely alapvetően a szóban forgó teljesítményt észlelő személy – lényegüket tekintve szubjektív – érzetein alapul”⁹.

2. Az eljáró tanács válaszai

2.1. *Nyilatkozzon a szakértő, hogy a keresetlevél mellékleteként F/3. alatt csatolt fotón látható ruha, illetőleg kalap rendelkezik-e olyan egyéni eredeti jelleggel, amely alapján szerzői jogi védelem alatt áll. Nyilatkozzon a szakértő arra, hogy a fényképen látható nem teljes alakos fényképen látható ruharészlet elegendő-e ahhoz, hogy annak egyéni eredeti jellege megállapítható legyen. Ha igen, nyilatkozzon arra, hogy az alperesi honlapon (1/F/S.) és közösségi oldalon (1/F/7.) közzétett fotó megvalósít-e szerzői jogi jogsértést, figyelemmel arra, hogy a képkivágás a ruhából kevesebbet mutat.*

Az 1. pontba foglaltakra tekintettel az eljáró tanács megvizsgálta a szóban forgó ruharészletet és kalapot, és a következő álláspontra jutott.

Egy háromdimenziós tárgy formájának, formai koncepciójának, konzekvens formaképzésének, formakarakterének, vonalvezetésének, részletgazdagságának, kiviteli minőségének pontos szakértői vizsgálata csak a tárgyat látva, „kézbe fogva”, azt körbejárva lehetséges. Az ipari tervezőművészeti alkotásoknál pedig ez kiemelten lényeges volna, hiszen ezekben az esetekben a szerzői jogi védelem az alkotás külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított tervét, modelljét illeti meg, mellyel kapcsolatban a szerző szabad alkotói döntése megnyilvánulhat akár éppen az anyagválasztásban, vagy a forma-, illetve és színvilág meghatározásában. Emellett a divattermékek esetében azt is figyelembe kell venni az egyéni, eredeti jelleg vizsgálatakor, hogy a divatiparban termékeire nézve „általános és bevett gyakorlat”, hogy azok „megtervezésénél a tervezők a divat világából merítik ötleteiket”¹⁰, ami jelentősen szűkíti a divatipar termékeinek szerzői műként való elismerésének lehetőségét.

⁷ Gyertyánfy i.m. (1. lj.) 601-602.

⁸ Uo.

⁹ C-683/17., EU:C:2019:721.

¹⁰ Gyertyánfy i.m. (1. lj.) 601-602.

A megkeresés tárgyát képező alkotások a fotón csak kétdimenziósan láthatók, ezért azokat az eljáró tanács véleménye szerint komplexen, minden alkotóelemükre kiterjedően értékelni nem lehetséges, de a térbeli alkotások fotón látható részleteiről a következőket állapította meg:

A ruha fotón látható részéből nem megítélhető annak egyéni, eredeti jellege. A ruhából látható vállpánt funkcionális rész, hiszen ez az elem tartja a ruhát a testen, nem mutat a megoldástól és a ruhaiparban előforduló ötletektől kifejezésmódjában eltérő jelleget. A ruha alapanyagáról, a kelméről pedig az eljárás során a testület nem kapott információt, így azzal kapcsolatban állást foglalni sem tudott.

A képen látható kalap egy fejdísz, ami olyan, alkalmi eseményekhez kapcsolódó női kalapfajta, mely nélkülözi a kalap általános „fejfedő”, fejet védő funkcióját, divatkellékként szerepe lehet inkább az arc kiemelése vagy a figyelemfelkeltés.

A fotón egy három elemből álló fejdísz szerepel, egy kalaptompra rögzített rózsavirág központú pliszé tüll kompozíció. A filctompról általánosságban elmondható, hogy az alkalmi fejdíszeknél szinte azonos, gömbsüveg formájú, mely alól a képen látható sem kivétel. A természetű selyem rózsavirág ezen divatkiegészítőknél szintén gyakorta alkalmazott formai elem. A pliszé tüll térkompozíció az anyag kiinduló alakjából (kör vagy téglalap), és a formaalakító módszerből (összehúzás vagy egyik szélén való összefogás) egyértelműen következik.

A tárgy megítélésekor az eljáró Tanács kizárólag a fotó alapján leginkább szakmai tapasztalatára hagyatkozik, amikor a pontos színeket, az anyagösszetételt, a tüllkompozíció kiinduló alakját, vagy annak megformálásának módját elemzi. A szakértői vélemény azonban ezek és az 1. pontban kifejtettek alapján az, hogy a képen látható fejdísz „csak bizonyos ötletek újabb és egymástól bizonyos részletekben különböző”¹¹ felhasználása, és így kívül marad a szerzői mű fogalmi körén, nem rendelkezik egyéni és eredeti kifejezésmóddal.

2.2. Nyilatkozzon a szakértő, amennyiben erre kompetenciája kiterjed - hogy egy ilyen fotón annak reklám célra történő felhasználása esetén a fotón szereplő szerzői mű alkotójának fizetendő díj összegére a [...] forint eltúlzottnak vagy a kialakult gyakorlatnak megfelelő összeg-e. Határozza meg, hogy Facebookon, illetőleg honlapon történő reklám célú felhasználás esetén egy a perbeli fényképhez hasonló minőségű fotó milyen felhasználási díjért cserébe használható fel jogszerűen. Nyilatkozzon, hogy a Hungart díjtájékoztatója e körben iránymutató lehet-e.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a megkeresés tárgyát képező alkotás nem felel meg a szerzői mű kritériumainak, a fotót pedig, mint önálló szerzői jogi mű felhasználását – mivel a megkeresés erre nem terjedt ki – nem vizsgálta, így e konkrét alkotások kapcsán nyilatkozni nem tud.

Másrészt, mivel a felhasználás módjára, mértékére, földrajzi területére, idejére és a reklámhordozó fajtájára vonatkozó konkrét információk szükségesek egy reklám célú felhasználás meghatározásához,¹² ezek hiányában a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel arányos díjazás mértékéről¹³, általánosságban nem lehet nyilatkozni.

2.3. A szakvélemény kialakítása során a felperes 30., az alperes 31. sorszámán nyújtott be feltenni indítványozott kérdéseket illetőleg észrevételeket. A szakértő szakvéleménye elkészítése során

¹¹ SZJSZT-7/2005.

¹² Szt. 63. § (2) bek.

¹³ Szt. 16. § (4) bek.

ezekre is legyen figyelemmel.

Az eljáró tanács a megkeresés 1. és 2. kérdésére adott válaszában mind a felperesi, mind az alperesi kérdéseket figyelembe vette, ezekre választ adott.

2023. február 20.

.....
Dr. Szamosi Katalin
a tanács elnöke sk.

.....
Dr. Lehóczki Zsófia
a tanács előadó tagja sk.

.....
Bárkányi Attila
a tanács szavazó tagja sk.